

**P E N
N O R W A Y**

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Derneği Kapatma Davası

PEN Norveç

Yayımlanma tarihi: 4 Ekim 2022

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Derneği Kapatma Davası

PEN Norveç

Geride bıraktığımız aylarda Türkiye’de kadın ve LGBTI+ mücadelesinin temel gündemlerinin başında İstanbul Sözleşmesi olarak bilinen Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile tek taraflı feshedilmesi gündemi geliyordu.

Bir uluslararası sözleşmenin Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile tek taraflı feshedilip edilemeyeceği hukukçular arasında yoğun tartışmalara yol açarken, sözleşmenin temel öznesi olan kadın ve LGBTI+’ler ise sözleşmenin doğrudan can güvenlikleri ile ilgili olduğunu da vurgulayarak feshetme kararına karşı yaygın kampanyalar düzenlediler. Ne yazık ki Türkiye’den arka arkaya gelen kadın cinayeti haberleri ana sloganı “İstanbul Sözleşmesi Yaşatır” olan bu kampanyaların haklılığını ortaya koydu. Zira sözleşmenin feshetme tarihi olan 21 Mart 2021 tarihinden 1 yıl kadar sonra, Nisan 2022’ye gelindiğinde, bu bir yıllık süre zarfında 302 kadının erkekler tarafından öldürüldüğü, 254 kadının ise ölümlerinin şüpheli ölüm olarak kayıtlara geçtiği açıklandı.

Sözleşmenin feshetme kararına karşı onlarca kadın örgütünün, baroların, siyasi partilerin açtıkları iptal davaları Danıştay 10. Dairesi tarafından görüldü. Danıştay tarihinde görülmemiş bir katılımıyla, yüzlerce

“ Sözleşmenin feshetme tarihi olan 21 Mart 2021 tarihinden 1 yıl kadar sonra, Nisan 2022’ye gelindiğinde, bu bir yıllık süre zarfında 302 kadının erkekler tarafından öldürüldüğü, 254 kadının ise ölümlerinin şüpheli ölüm olarak kayıtlara geçtiği açıklandı. ”

kadının önünde yürüyen davaların bir kısmı hala devam ediyor. Danıştay 10. Dairesi bu davalardan bir kısmı hakkındaki kararını Temmuz 2022'de açıkladı. Savcının iptal yönünde mütalaa vermesine, Danıştay tetkik hakiminin de aynı yönde görüş bildirmesine rağmen, mahkeme heyeti 3'e karşı 2 oyla söz konusu birleşmiş davaların ilk grubunu reddetti ve böylece Cumhurbaşkanlığı kararnamesini ile gerçekleşen fesih işleminin hukuka uygun olduğunu ilan etmiş oldu.

2016 yılı Temmuz ayında ilan edilen Olağanüstü Hal rejimi kapsamında çok sayıda sivil toplum örgütü ve derneğin kapatıldığı bilinmekte. Kapatılan bu kurumlardan 11'inin kadın hakları odaklı, 1'inin ise çocuk hakları odaklı çalışmalar yaptığı da öyle.

Olağanüstü hal ortadan kalkmasına rağmen arka arkaya çıkartılan torba yasalar da ne yazık ki Türkiye'de kadın, LGBTI+ ve çocuk hakları odaklı çalışan sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini sürekli bir kapatılma riski ile yürüttüklerini ortaya koyuyor. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Derneği de bugün benzer bir riskle karşı karşıya. Dernek aleyhine 2 Aralık 2021 tarihinde kapatılması talebi ile bir davaname düzenlendi ve yargılama hala devam ediyor.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Derneği kimdir?

İlgili Dernek, Türkiye'de önü kesilmeyen kadın cinayetlerinin önlenmesi ve bu alandaki cezasızlığın son bulması hedefiyle kurulmuş bir sivil toplum örgütüdür. Dernek, 2010 yılında Münevver Karabulut'un öldürülmesinin ardından ilk olarak aslında bir platform olarak kurulmuştur. 2012 yılında dernekleşen platform, ilgili tarihten bu yana çalışmalarını kesintisiz sürdürmektedir. Derneğin kurucularının arasında yaşamını kaybetmiş kadınların yakınları ile kendisi de bizzat şiddete maruz bırakılmış kadınların bulunması özellikle dikkat çekicidir.

Dernek, kadın cinayetlerini odağa koyarak birçok faaliyeti birbirini bütünleyecek şekilde yerine getirmektedir. Örneğin Bakanlığın kadın cinayetleri konusunda ayrıştırmış bir veri ve arşivleme çalışması olmadığını tespit eden Dernek, bu alanda yıllardır sistematik bir raporlama çalışması yürütmektedir. Aynı zamanda Türkiye'nin hemen her şehrinde kadın cinayeti davalarını ya doğrudan takip etmekte ya da müdahillik talebi ile bu davalarda yer almaktadır. Dernek tarafından Mahkemeye sunulan beyan dilekçesi içerisinde yer alan verilere göre kurulduğundan bu yana Dernek, 1000'e yakın kadın cinayeti, şüpheli kadın ölümü yahut kadına yönelik şiddet davası takip etmiştir. Bu davalardan 100'ünde Derneğin davaya müdahil olma talebi kabul edilmiştir.

Derneğin çalışmaları arasında kadına şiddetin önlenmesi, yargılamaların etkin yürütülmesi ve cezasızlık uygulamalarının son bulmasını hedefleyen yasa tasarıları hazırlanması da bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler'in 2021 Aralık ayında açıklanan verilerine göre Türkiye, kadın cinayetleri indexinde 151 ülke arasında 67. sırada yer alıyor. Yine Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2010-2020 yılları arasında Türkiye'de 2.296 kadının öldürüldüğünü belirtiyor. Bu sayılar gözetildiğinde Derneğin faaliyet alanının Türkiye'de ne kadar can alıcı bir konuya dokunduğunu görmemek mümkün değil.

Dernek hakkında davanamede öne çıkanlar:

Öncelikle davaname ve iddianame iki farklı kelime ve iki farklı hukuk mekanizmasına işaret etse de, özü itibarıyla aynı ihtiyacı karşılaması gereken hukuki metinlerdir. Yani bir iddianame için aranan şartlar, özellikle neden-sonuç ilişkisinin güçlü şekilde kurulması, delille desteklenen olguların esas alınması bir davaname için de olmazsa olmazdır.

Dernek hakkında kaleme alınan davaname, ne yazık ki söz konusu temel ihtiyaçları karşılamaktan çok uzak. Genel olarak İstanbul Valiliği İl Dernekler Müdürlüğü ile Emniyet arasındaki yazışmalara atıf yapan davaname, diğer yandan Dernek aleyhine gerçekleşen ve anonim olduğu belirtilen çok sayıda şikayetten söz ediyor.

Şikayetlerde özetle derneğin kadın haklarını koruma kisvesi altında aile mevhumunu yok sayarak aile yapısını parçaladığı, yine kadınları ve çocukları yok sayarak bu kişiler üzerinden menfaat elde ettikleri, toplumda kaos yaratıp mağduriyetleri artırmayı amaçladığı, Cumhurbaşkanı hakkında hakaret söylemleri olduğu, aileyi ve toplumu parçalamayı amaçladığı, Sebahat Tuncel, Gülten Kışanak gibi isimlerle birlikte terör faaliyetine katılan kadınları savunarak yayın yaptığı iddialarına yer veriliyor. Türkiye'de Eylül ayı

ortalarında LGBTI+'lar aleyhine RTÜK'ün de onayladığı bir kamu spotu ile çağrı yapılarak büyük bir miting düzenlendiği ve bu mitingin ana söyleminin "Büyük Aile Buluşması" olarak ilan edildiği düşünüldüğünde, kadın ve LGBTI+'ların hakları odaklı yürütülen tüm çalışmaların "aile yapısını parçalama" ana hedefi altında yorumlanması da ne yazık ki şaşırtıcı gelmiyor.

Ancak sonuç olarak davanamenin çeşitli anonim şikayetlerde yer alan bu iddialara yer vermesi hukuken bir anlam taşımıyor. Zira adı üstünde bunlar "şikayet". Davaname düzenleyecek kurumun görevi ise bu şikayetlerde isnat edilen olguların gerçek olup olmadığını denetlemek ve ortaya koymak. Valilik kim olduğu belli olmayan kişilerin yaptığı bu şikayetleri yeterli görerek Derneğin kanuna ve ahlaka aykırı davrandığı "kanaatine" varıyor ancak davanamede dikkat çeken ayrıntı Savcılığın bu kanaat için birden çok kez "olguyu ortaya koyacak bilgi ve belge talebi" ile Valilik'in ilgili birimine yazı yazdığı. Yani aslında davanamenin yazılıp tamamlanması aşamasına kadar Savcılık makamı da bu şikayetleri yeterli görmediğini birden çok kez açıklamış oluyor.

Dosyada ilgi çeken bir başka detay ise Türkiye'de sivil toplum örgütlerinin aslında ne kadar zor koşullarda faaliyet gösterdiklerini bir kez daha ortaya koyan bir nitelikte. Zira davanameden anlaşılan Dernek aleyhine yürütülen soruşturmanın temel bir nedeni dernek üyelerinden bir kişinin, aynı zamanda olağanüstü hal döneminde kapatılan Özgürlükçü Hukukçular Derneği'nin de üyesi olması. Okurun buradaki problemi anlayabilmesi için birkaç noktaya dikkat çekmek gerekiyor. Bağ kurulmaya çalışılan iki ayrı dernek var: birisi kadın cinayetlerine karşı kurulmuş bir dernek, diğeri ise bir avukat örgütü... Faaliyet alanları aynı değil. Bir kadın avukat, kadın cinayetlerine karşı çalışma yürütmek için Kadın derneğine üye olmuşken, hukuk alanındaki çalışmalarını yürütmek için bir başka derneğe üye olmuş. Üye olduğu tarihte her iki dernek de Türkiye'deki dernek mevzuatına uygun olarak kurulmuş yasal dernekler... Bu kadın avukat hakkında iki derneğe de üye olması dışında hiçbir başka bilgi, isnat söz konusu değil. Bu kadar zorlama yöntemlerle Kadın Cinayetlerini Durduracağız Derneğine karşı bir olgu yaratma çabası, Derneğin davanamaya cevap dilekçesinde uzun uzadıya anlattığı üzere, Derneğin feshi talebinin bir siyasi saike dayandığı algısını güçlendiriyor.

Bu algıyı güçlendiren bir başka olgu ise davanamenin Dernek lehine olan hiçbir konuya değinmemesi. Valilik-Emniyet yazışmaları, suç duyurusu, adli soruşturma süreçlerinin tamamı devam ederken, aslında Dernek üç kez denetim geçiyor. Denetimlerin tarihleri sırasıyla Ocak 2017 (2013 ila 2016 yılları arasındaki faaliyetleri kapsar şekilde), 25 Eylül 2018 ve 6 Ekim 2021. Yürütülen bu denetimler Derneğin mali işlemlerinin yanı sıra amacına uygun faaliyet yürütüp yürütmediğini de kapsıyor. Her üç denetimde de, denetim raporu içerisinde şu soru yer alıyor: "(Derneğin) kuruluş faaliyetleri, tüzüğünde belirtilen amaç ve çalışma konularına uygun mudur?" Her üç raporda da bu soruya denetmenler tarafından "evet" yanıtı verilmiş. Ancak bu önemli olguya davanamede yer verilmiyor.

Dernek avukatları soruşturma sürecinin hak ihlallerine yol açtığını savunuyor.

Dernek avukatları, davaname hazırlanmasından önce yürüyen savcılık soruşturması aşamasında uyulması gereken hukuki ilkelerin tamamının ihlal edildiğini ileri sürüyor. Davanamaya karşı sunulan

“ Derneğin kanuna ve ahlaka aykırı davrandığı "kanaatine" varıyor ancak davanamede dikkat çeken ayrıntı Savcılığın bu kanaat için birden çok kez "olguyu ortaya koyacak bilgi ve belge talebi" ile Valilik'in ilgili birimine yazı yazdığı. Yani aslında davanamenin yazılıp tamamlanması aşamasına kadar Savcılık makamı da bu şikayetleri yeterli görmediğini birden çok kez açıklamış oluyor.

Fotoğraf: Emre Orman /sgorselarsiv.org

beyan dilekçesinde şu ifadelere yer veriliyor: “Adil Yargılanma İlkesi, Meram Anlatma İlkesi, Aleniyet (Açıklık) İlkesi, Özel Hayatın Gizliliği İlkesi, Maddî Gerçeğin Araştırılması İlkesi, Kovuşturma Mecburiyeti İlkesi – Maksada (Maslahata) Uygunluk İlkesi, Hukuk Devleti İlkesi ve Ölçülülük İlkesi yürütülen soruşturma sürecinde yok sayılmıştır. Dava dosyasındaki Davaname hazırlığı sırasında Müvekkil Derneğin, hak arama hakkı, şüphelinin veya sanığın hakkındaki suçlamaları ve yasal haklarını öğrenme hakkı ve savunma hakkı ihlal edilmiştir.”

Açıkçası davaname öncesi soruşturma sürecine odaklanılmadığında ve salt davaname okunduğunda da Dernek avukatlarının sıraladığı bu ihlallere ilişkin bir izlenim oluşuyor. Örneğin, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere Dernek lehine hiçbir unsurun davanamede yer bulmaması ve aynı zamanda Derneğin savunmasına da rastlanmaması tek başına bu izlenim için yeterli.

Yine Dernek avukatları davanameye karşı beyan dilekçelerinde altını çizerek davanamenin tek temelini Valiliğe bağlı İstanbul İl Sivil Toplumla İlişkiler Müdürlüğü'nün kanaat raporu olduğunu belirtiyorlar. “Bir memurun kanaati ile hazırlanmış Davaname ile Müvekkil Dernek aleyhine fesih davası açılmıştır” ve ekliyorlar: “... isnadın delili dosya içerisinde ve Davanamede bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra bu denli geniş, yoruma açık, zaman, mekan bilgisi içermeyen bir isnadın Davaname konusu yapılması da mümkün değildir. Müvekkil Dernek, hangi faaliyeti ile hangi zaman diliminde kanuna ve ahlaka aykırı faaliyet yürütmüştür, bu soruların cevabı Davanamede ve eklerinde bulunmamaktadır”.

PEN Norveç 5 Ekim tarihindeki duruşmayı gözlemleyecek

Türkiye’de kadın cinayetlerinin durdurulması için mücadele eden sivil toplum örgütlerinin varlığının ne kadar önemli olduğu, bugün kapatılma riski ile karşı karşıya olan Derneğin Nisan 2022 raporunda yer alan şu verilerden dahi anlaşılabilir:

“Nisan ayında öldürülen 24 kadının 11’i evli olduğu erkek, 3’ü akrabası, 1’i eskiden birlikte olduğu erkek, 7’si eskiden evli olduğu erkek,, 1’i oğlu ve 1’i tanımadığı biri tarafından öldürülmüştür. Bu ay kadınların %46’sı evli olduğu erkek tarafından öldürüldü.” “Kadınların 15’i evinde, 4’ü sokak ortasında, 1’i arabada, 1’i iş yerinde, 1’i

parkta ve 1'i ise ıssız bir yol kenarında öldürülmüştür. Bu ay öldürülen kadınların yüzde 67'si evlerinde öldürüldü."

Yine Dernek aleyhine BİMER'e yapılan şikayetlerin büyük kısmının Dernek üyelerince sosyal medyada yapılan paylaşımlarla ilgili olduğu da görülmektedir. Uzun yıllara yayılan bir soruşturma sürecinin can alıcı bir konuda kamu yararına faaliyet gösteren bir Derneğin kapatılmasını amaçlayan bir davaname ile sonuçlanması, kadın ve LGBTI+'ların ifade özgürlüğü ve örgütlenme hakkının nasıl bir tehlike altında olduğunu ortaya koymaktadır.

Kadın ve LGBTI+'ların ifade özgürlüğü ve örgütlenme hakları hem Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında koruma altındadır. Yine bu hakların ayrımsız korunması yargıçların esas görevleri arasındadır. Kadın ve LGBTI+'lar yönünden de bu aynı hakların geçerli olduğu ise kuşkusuzdur.

PEN Norveç olarak, bu tür yargılamaları takip ediyoruz ve bu yargılamalarda hukukun üstünlüğünün ve bağlı olarak adil yargılanma hakkının esas alınmasını umuyoruz. Zira yazılı hukuk kapsamında koruma altında olan bu haklara ölçüsüz bir müdahale olduğunda mahkemelerin bu müdahalenin önüne geçmesinin bu haklara duyulması gereken saygı ile bağlantısı olduğunu düşünüyoruz.

PEN Norveç olarak Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Derneği'ne karşı açılan davanın 5 Ekim 2022'de görülecek ikinci duruşmasına bizzat katılarak duruşmayı izleyeceğiz ve akabinde duruşmaya ilişkin raporumuzu da kamuoyu ile paylaşacağız. Türkiye'de ifade özgürlüğü ve örgütlenme hakkı bağlamında olumlu bir adım atıldığına tanık olabilmeyi umuyoruz. ■

“ PEN Norveç olarak Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Derneği'ne karşı açılan davanın 5 Ekim 2022'de görülecek ikinci duruşmasına bizzat katılarak duruşmayı izleyeceğiz ve akabinde duruşmaya ilişkin raporumuzu da kamuoyu ile paylaşacağız. ”